MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
NOEL CUSCHIERI

Seduta tal-15 ta' Ottubru, 2003

Citazzjoni Numru. 510/1971/2

***Emanuele Barbara** u b' digriet tat-28 ta' Ottubru 1974 il-gudizzju gie trafuz fil-persuna ta' Felice Barbara, Joseph Carbonaro bhala kuratur tal-interdett Carmelo Barbara, lina mart John Zammit u Carmen mart Paolo Galea bhala kuraturi de jure tal-imsemmija eredita' peress li Emanuele Barbara miet fil-mori tal-kawza*

vs

Salvino Bugeja bhala Segretarju tal-War Damage Commission

Il-Qorti,

Rat l-att tac-citazzjoni li bih l-atturi, wara li ppremettew:

Illi huma bhala propretarji tal-fondi 1 sa 5 Timber Wharf, kantuniera ma' 77 sa 83 Fisherman Street, Marsa, issottomettew lill-Kummissjoni dwar il-Hsarat tal-Gwerra

zewg ‘claims’ ghal kumpens skond il-ligi tal-hsara tal-istess fondi li sofrew b’ azzjoni tal-Gwerra;

Illi wahda minn dawn il-‘claims’ hija in rispett tal-parti mill-fondi imsemmija li giet kompletament distrutta, u cioe 3-4-5 Timber Wharf u 77-78-79-80 Fisherman Street Marsa, ghal liema hsara l-atturi kienu talbu, fuq hmistax il-sena ilu, s-somma ta’ hamsa u erbghin elef, mitejn wiehed u hamsin u hmistax il-lira maltin [Lm45,251.15];

Illi in segwitu l-prezzijet korrenti ta’ materjal u manodopera zdiedu konsiderevolment;

Illi fl-1966 il-Kummissjoni waslet ghall-figura finali komplessiva rigwardanti l-imsemmi ‘claim’ ta’ tmienja u ghoxrin elf erba mija hamsa u tmenin lira [Lm28,485] biss;

Illi bejn l-1965 u l-1968 l-atturi kkostruew [mill-fondi kompletament distrutti] il-fondi 4-5 Timber Wharf u 77-78 Fisherman Street, Marsa u b’ ekonomija l-iktar stretta fl-esekuzzjoni tax-xoghol u nonostante li ghad fadal hafna xoghol xi jsir, nefqu ghal dan l-iskop is-somma ta’ sebgha u tletin elef lira u mija u hamsin lira [Lm37,150];

Illi l-konvenut irrilaxxja favur l-atturi s-somma ta’ Lm28,485 u rrifjuta li jirrendi l-stima;

Illi a bazi ta’ din l-figura ta’ Lm37,150 in-nefqa ghar-rikostruzjoni kompleta tal-parti mill-fondi li kienet giet kompletament distrutta tigi tqum kwazi sittin elef lira [Lm60,000] u bl-awment ulterjuri tal-prezzijiet f’ dawn l-ahhar snin, nefqa totali ta’ hamsa u sittin elf lira [Lm65,000] hija aktar realistika;

Illi skond il-War Damage Ordinance 1943 il-‘cost of works payment’ ghandu jkun ammont ekwivalenti ghall *‘proper cost’* tax-xogholijiet maghmula biex tissewwa l-hsara [art.19(1)(2)];

Illi ghal hafna mix-xogholijiet esegwiti mill-atturi ma kienx hemm prezzijiet iffissati mill-‘Building Costs Board’ u ghalhekk f’ dan il-kaz il-‘proper cost’ huwa dak li hu xieraq

[reasonable] billi jitqiesu l-prezzijiet ta' l-irkaptu r-rati ghall hlas tax-xoghol li jkunu korrenti fis-suq meta x-xogholijiet ikunu gew attwalment esegwiti, u cirkostanzi ohra rilevanti;

Illi l-istima li saret mill-Kummissjoni tal-'proper cost' hi manifestament ingusta u grossolanament zbaljata u ghal dawk il-partiti li ghalihom ma hemmx prezzijiet iffissati mill-'Buildidng Cost Board' m' hiex bazata fuq dak li jordna l-artikolu 19 tal-imsemmija Ordinanza u specifikatament l-inciz 3[ii] tal-istess Artikolu;

Illi b' dan il-mod il-Kummissjoni agixxiet in vjolazzjoni tal-ligi u abuzat mill-poteri taghha b' mod li d-decizjoni taghha fil-fissazzjoni tal-massimu imsemmija hija ultra vieres u sottetta ghar-revizzjoni mill-poter gudizzjarju tal-pajjiz fil-gurisdizzjoni tieghu ordinarja;

Talbu li l-konvenut ghar-raguni fuq imsemmjja m' ghandhiex din il-Qorti:

Tiddikjara u tiddecidi illi fil-fissazzjoni tal-'proper cost' ghax-xogholijiet esegwiti mill-atturi, u li ghalihom m' hemmx prezzijiet tal-'Building Costs Board', il-Kummissjoni imsemmija **ma mxietx skond id-dettami tal-ligi, cioe tal-War Damage Ordinance 1943;**

Tiddikjara u tiddecidi illi l-ammont ta' Lm28,485 li ghalih waslet il-Kummissjoni bhala **kumpens** tal-hsarat li jifformaw il-meritu tal'claim' imsemmija ghall-parti kompletament distrutta tal-fond fuq indikati hu **grossolanament zbaljat u manifestament ingust**;

Tiddikjara u tiddecidi illi per konsegwenza, id-decizjoni tal-Kummissjoni hija **'ultra vires' u ghalhekk nulla**; u

Ghal dawn il-finijiet ghaliex din l-istess Qorti m' ghandhiex **tillikwida** ghall-bzonn permezz ta' periti nominadi, id-differenza bejn is-somma ta' Lm28,458 li ghaliha waslet il-Kummissjoni, u dik is-somma li l-Kummissjoni kienet tasal ghaliha kieku mxiet skond il-ligi u adempiet sewwa d-doveri taghha;

B’ riserva ta’ kull azzjoni ghad-danni, inkluzi l-interessi, kontra il-konvenut nomine u bl-ispejjez.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-atturi;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut nomine fejn eccipixxa illi : Preliminarjament din il-Qorti mhix kompeteenti li tindahal fi kwistjonijiet relattivi ghall-ammont tal-hlas ghal hsarat tal-gwerra peress li kwistjonijiet bhal dawn ghandhom jigu decizi mill-Kummissjoni ghall-Hsarat tal-Gwerra bhala l-ewwel stadju gudizzjarju u jaghtu lok ta’ appell fuq punt ta’ ligi lill-Qorti ta’ l-Appell tal-Maesta’ Taghha r-Regina;

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut nomine.

Rat is-sentenza moghtija fit-13 ta’ Gunju 1972 fejn din il-Qorti diversmanet presjeduta rrespingiet l-eccezzjoni *“moghtija f’ sens assolut”* u nnominat lil AIC Paul Mercieca biex jirrelata fuq it-talbiet ta’ l-attur u l-eccezzjonijiet tal-konvenut [fol.21- 22];

Rat id-digriet taghha tat-28 ta’ Ottubru 1974 fejn l-atti gew trasfuzi minn Emmanuel Barbara favur Felix Barbara, Joseph Carbonaro bhala kuratur ta’ Carmelo Barbara, Lina mart John Zammit u Carmen mart Paolo Galea;

Rat is-sentenza moghtija fit-22 ta’ Marzu 1976 li permezz taghha l-Onorabbli Qorti tal-Appell fejn, filwaqt li laqghet l-eccezzjoni ta’ inkompetenza limitatament biss ghall-ahhar talba, u cioe’ fejn din il-Qorti ntalbet li tillikwida hi l-ammont dovut, kkonfermat s-sentenza appellata riferibbilment ghat-talbiet l-ohra; u inoltre, rrevokat l-inkariku tal-imsemmi perit limitatament ghall-ahhar talba.[fol.47-55];

Rat is-sentenza tal-Onorabbli Qorti tal-Appell tal-25 ta’ Novembru 1977 fejn iddikjarat l-appell irritu u null.[fol.87-89];

Rat id-digriet taghha tat-30 ta’ Gunju 1978 li permezz tieghu l-Perit minnha nominat kien gie sostitwit bil-Perit Richard Aquilina b’ inkarigu limitat skond is-sentenza tal-Appell tal-25 ta’ Novembru 1977, u defenit fis-segwenti termini: *“biex jirrelata jekk il-Kummissjoni ghall-Hsara tal-Gwerra vvjolatx il-ligi u abbuzatx mill-poteri taghha riferibilment ghal claim maghmula mill-atturi u biex jghamel kwalunkwe osservazzjoni li jidhrilu mehtiega in konnessjoni tat-talba tal-atturi u l-eccezzjonijiet tal-konvenut barra dawk gia decizi u jaghmel l-osservazzjonijiet kollha li jidhrilu mehtiega”. [fol.101].*

Rat il-verbal tal-10 ta’ Gunju 1994 fejn il-partijiet qabblu li l-provi li ingabru f’ din il-kawza ghandhom wkoll jghoddu ghall-kawza fl-istess ismijiet wara l-att tac-**citazzjoni numru 1196/80;** kif ukoll ghandhom jghoddu in-noti ta’ osservazzjonijiet rispettivi l-ohra; liema kawza 1196/80 giet deciza llum stess, u li dawn il-provi u n-noti f’ dik il-kawza ghandhom jghoddu ghal dan; [fol.352];

Rat is-sentenza taghha tat-22 ta’ Dicembru 1994 fejn din il-Qorti, diversament ippresjeduta, regghet irribadit l-kompetenza taghha fil-materja in ezami, fis-segwenti termini: *“dina l-Qorti ma ghandha l-ebda dubbju li hija il-Prima*
Awla fil-gurisdizzjoni normali taghha, li trid tistabilixxi jekk il-kriterji preskritti mill-ligi, biex jigi determinat l-ammont pretiz gewx segwiti….u tirrimetti lura l-process lill-perit tekniku biex jirrelata lil din l-Qorti jekk effettivament dawn il-kriterji gewx segwiti..” [fol.365];

Rat ir-relazzjoni tal-perit tekniku, l-AIC Richard Aquilina, prezentata u konfermata minnu fl-udjenza tas-27 ta’ Novembru 2001fejn ikkonkluda li *“l-Kummissjoni fl-operat taghha, meta hi ezaminat il-claim li ghamel l-attur u rriduciet it-talba tieghu b’ mod sostanzjali, ma mxietx b’ gustizzja ma’ l-attur kif titlob il-ligi.”[fol.426].*

Rat l-atti kollha tal-kawza, inkluzi n-noti ta’ osservazzjonijiet tal-partijiet; u semghet t-trattazzjonijiet;

Rat li fl-udjenza tas-26 ta' Marzu 2003 il-kawza giet differita ghas-sentenza;

Ikkunsidrat

Kwadru tal-fatti
Illi din il-kawza tikkoncerna *claim* li l-atturi, *qua* propretarji tal-fondi 3-4-5 Timber Wharf u 77-78-80 Fisherman Street Marsa, kienu ssottomettew lill-Kummissjoni dwar il-Hsarat tal-Gwerra ghal kumpens skond il-ligi tal-hsara li dawn il-fondi soffrew b' azzjoni tal-Gwerra.

Illi l-imsemmija Kummissjoni kienet giet imwaqqfa bis-sahha tal-Ordinanza nru.III tas-sena 1934 ghall-iskop indikat fl-istess Ordinanza u li l-funzjoni u l-operat taghha huwa delineat u defenit mill-istess ligi.

Illi skond il-*claim* taghhom, maghmula circa 15 il-sena qabel il-prezentata tac-citazzjoni odjerna, l-atturi kienu talbu kumpens ta' Lm45,251.15 stante li l-fondi kienu kompletament distrutti; izda fis-sena 1966 il-Kummissjoni ffissat il-kumpens dovut fl-ammont ta' Lm28,485.

Illi skond l-atturi bejn is-snin 1965 u 1968 dawn, in vista tat-*Time Limit Regulation* kienu kostretti li jibdew ix-xogholijiet; u ghalhekk ir-rikostruwew parti mill-imsemmija fondi u cioe' il-fondi numri 4-5 Timbrt Wharf u 77-78 Fisherman Street u, nonostante li esercitaw ekonomija *"l-iktar stretta fl-esekuzzjoni tax-xoghol"*[1] u nonostante li kien ghad fadal hafna xoghol xi jsir, huma nefqu s-somma ta' Lm37,150.

Illi in bazi ta' din in-nefqa fl-esekuzzjoni ta' parti mir-rikostruzzjoni, l-atturi qed isostnu li kalkolu ghar-rikostruzzjoni kompleta fil-fondi jwassal ghall-figura globali ta' Lm65,000 tenut kont ukoll tal-awment fil-prezzijiet f' dawn l-ahhar snin.

Illi l-atturi qed jibbazaw il-pretensjoni taghhom fuq id-dispost tal-Artikolu 19(1)(2) tal-imsemmija Ordinanza li

[1] Dep. Perit Joseph Barbara 25 Ottubru 1993 – Fol.245

jistipula li l-ammont tal-*payment of cost of works* ghandu jkun ekwivalenti ghall *proper cost [“nefqa xierqa”]* tax-xogholijiet maghmula biex tissewwa l-hsara.

Illi t-terminu *proper cost* jinsab espressament defint mill-ligi fis-segwenti termini: *“dik in-nefqa li tkun xierqa [reasonable], meta wiehed iqis il-prezzijiet ta’ l-irkaptu u r-rati tal-hlas tal-haddiema skond is-suq fiz-zmien li x-xogholijiet isiru u c-cirkostanzi l-ohra kollha..”* inkluzi spejjez ta’ remunerazzjoni u drittijiet professjonali li jkunu necessarji fl-esekuzzjoni tax-xogholijiet.[2]

Illi l-atturi qed isostnu li, stante li ghal hafna mix-xogholijiet esegwiti ma kienx hemm prezzijiet fissati mill-*Building Cost Board*, il-*proper cost* ghandu jigi kkalkolat skond it-termini tal-Art.19(3) u bazat fuq dak li hu xieraq [*reasonable].*

Konsiderazzjonijiet tal-Qorti

Illi l-qofol tal-pretensjoni tal-atturi timpernja proprju fuq it-terminu *“xieraq”* u hija fis-sens li l-kumpens komputat mill-Kummissjoni huwa *“manifestament ingust u grossolanament zbaljat”* Fi kliem iehor, qed isostnu li l-istima ta’ Lm28,485 li waslet ghaliha l-Kummissjoni mhix wahda xierqa, anzi hija grossolanament zbaljata u manifestament ingusta; u ghalhekk il-agir tal-Kummissjoni kien wiehed li jmur kontra l-ligi bir-rizultat li huwa *ultra vires*.

Illi fir-relazzjoni tieghu, il-Perit Arkitett Richard Aquilina, nominat minn din il-Qorti appositament sabiex jezamina l-aspett tekniku tal-vertenza u jistabilixxi jekk il-Kummissjoni fil-komputazzjoni tal-kumpens ta’ Lm28,485 osservatx il-kriterji preskritti mill-imsemmija Ordinanza.

Illi mir-relazzjoni peritali jirrizulta car li f’ diversi aspetti li l-kalkoli maghmula mill-Kummissjoni ma jirrispekjawx dak li huwa xieraq ossia ragjonevoli, bir-rizultat li l-Perit Tekniku kkonkluda li “*“l-Kummissjoni fl-operat taghha, meta hi ezaminat il-claim li ghamel l-attur u rriduciet it-talba tieghu*

[2] Art.19 (3) – sottolinear tal-Qorti.

b' mod sostanzjali, ma mxietx b' gustizzja ma' l-attur kif titlob il-ligi"[3] Din il-konkluzjoni, kif ser jigi spjegat aktar il-quddiem, tissostanzja kemm l-ewwel talba tal-atturi, kif ukoll it-tieni talba li hija konsegwenzjali ghall-istess.

F' dan l-istadju pero' huwa opportun li jigi rilevat, u dan in vista tal-affidavit tal-Perit Luigi Sansone[4], li l-konvenuti ma kkontesawx il-konkluzjonijiet peritali fis-sostanza taghhom bil-mezz kontemplat fl-Artikolu 674 tal-kap.12 jew b' mod iehor; u, il-Qorti hi tal-fehma li, ghal dak li jirrigwarda l-aspett tekniku, ghandha tistrih fuq u taccetta l-konkluzzjoni tal-perit tekniku; ghax, ghalkemm ir-rapport tekniku huwa dejjem kontrollabbli mill-gudikant bhala element ta' prova, *"b' dan kollu il gudizio d' arte espress mill-perit tekniku ma jistghax u ma ghandux - aktar u aktar fejn il-parti interessata ma tkunx ipprevaliet mill-fakolta' lilha moghtija b' talba ghan-nomina ta' periti addizzjonali – jigi skartata facilment ammenocche' ma jkunx jidher sodisfacentement illi l-konkluzjonijiet peritali huma, fil-kumpless kollha tac-cirkostanzi, irragjonevoli" [App.Civ.* ***Giswarda Burgeja et vs Emmanuela Muscat et***[5] *].* Fil-kaz odjern, din il-Qorti ma tirriskontra xejn irragjonevoli fil-kostazzjonijiet tal-perit tekniku, li ghandu jwassal sabiex din il-Qorti tiskarta l-konkluzjonijiet teknici tal-espert.

Osservazzjonijiet guridici

Illi fis-sentenza taghha tat-22 ta' Marzu 1976 l-Onorabbli Qorti tal-Appell ikkonfermat il-konkluzjoni tal-Ewwel Qorti fis-sens li *"l-Qorti certament ghandha gurisdizzjoni biex titratta u tinvestiga l-allegazzjoni tal-atturi li l-Kummissjoni fl-operat taghha … ivvjolat il-ligi u abbusat mill-poteri taghha."*[6]

L-ewwel Qorti in propositu kienet esprimiet ruhha f' dan is-sens: *" Peress li gie deciz mill-Qrati taghna li d-decizjoni*

[3] Supra
[4] Kawza 1196/80 – Fols.87-88
[5] Deciza 23 ta' Gunju 1967 – Vol.LI.I.390; vide wkoll *Prim Awla [RCP]* ***Nicholas Ellul et vs Mary Cutajar*** *et* deciza 28 ta' Frar 2002, u kazistika hemm citata.
[6] Fol.54

tal-War Damage Commission hija determinazzjoni ta' korp kwazi gudizzjarju, li lilu gew moghtija poteri diskrezzjonali, u li skond id-dritt kostituzzjonali modern, il-Qrati jistghu jindagaw jekk il-Kummissjoni mexxietx "fairly and honestly" [ara Prim' Awla 1 ta' Mejju 1946 ***Muscat Azzopardi et vs Prof.Joseph Anastasi Pace noe,*** *u 25 ta' Gunju 1947 Prim' Awla* ***Onor.Edgar Cuschieri ne vs Carmelo Camilleri et*** *Vol.XXXII.II.317 u XXXIII.II.77].*[7]

F' dan ir-rigward hija relevanti l-osservazzjoni tal-awturi ***Wade and Philips [Constitutional Law]***li *"When an authority has wide discretionary power and the court is asked to hold that it has acted unreasonably, the court can only investigate the action of the authority to see if it has taken into account any matters which ought not to be, or disregarded matters which ought to be, taken into account"*;[8] u fil-kummentarju tieghu dwar *"Abuse of Powers"* l-istess awtur jikkumenta hekk: *"Control of the improper exercise of powers may also be regarded as an application of the ultra vires doctrine. The exercise of a discretion without taking into account* ***all relevant considerations*** *is equivalent to a failure to exercise it."*[9]

Illi fis-sentenza ***Neg.Ugo Pace vs Prof.Joseph Anastasi Pace noe***[10] din il-Qorti, diversament presjeduta, elaborat fuq, u ddelineat, il-poteri taghha li tissindika diskrezzjoni esercitata minn korp amministrattiv ta' karattur kwasi gudizzjali bhal ma hija l-Kummissjoni Dwar il-Hsarat tal-Gwerra; u, filwaqt li rribadit il-principju li din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-diskrezzjoni taghha ghal dik esercitata mill-Kummissjoni, osservat li s-setgha tal-Qrati li tissindikaw l-ghemil diskrezzjonali ta' korp kwazi gudizzjali hija limitata biex tistabbilixxi jekk l-esercizju tad-diskrezzjoni kienx gie *"properly exercised"* fis-sustanza, u fil-forma u skond *"the rules of natural justice".* F' dik is-sentenza saret referenza ghall-kawza ***Giorgio Demarco et noe vs James Turner ne et***[11] fejn gie ntravvedut ir-

[7] Fol.21 - 22
[8] 8th edition pg.630
[9] Ibid pg.641 – sottolinear u emfasi tal-Qorti
[10] Deciza - 1 ta' Mejju 1946
[11] Deciza 12 ta' Ottubru 1933

rekwizit tar-*"reasonable exercise". "It-tests"* ta' *"unreasonableness"* fl-esercizju ta' poteri smili gew enuncjati fil-kawza ***Kruse vs Johnson 1898*** b' dan il-mod: *"If they are manifestly unjust"; "if they disclosed bad faith"; if they could find no justification in the minds of reasonable men".*[12]

Illi dwar s-sindikabbilita' tal-poter esekuttiv disrezzjonali mill-Qrati Inglizi, l-awtur ***HWR Wade,*** fil-ktieb tieghu ***Administrative Law,*** jikkummenta hekk: *" … arbitrary power and unfettered discretion are what the courts refuse to countenance. They have woven a network of restrictive principles which require statutory powers to be exercised reasonably and in good faith, for proper purposes only, and in accordance with the spirit as well as the letter of the empowering act*[13]*….. The court assumes that Parliament cannot have intended to authorise unreasonable action."*[14]

"A person in whom is vested a discretion must exercise his discretion upon reasonable grounds. A discretion does not empower a man to do what he likes merely because he is minded to do so – he must in the exercise of his discretion do not what he likes but what he ought. In other words, he must by the use of his reason, ascertain and follow the course which reason directs. He must act reasonably. ***"[Lord Wrenbury]***[15]

Illi f' dan l-istadju tqum il-kwistjoni dwar il-grad ossia l-*"legal standard of reasonablness"* mehtieg biex jigi sodisfat dan ir-rekwizit, ghax kif jikkummenta l-istess awtur *"Virtually all administrative decisions are rational in the sense that they are for intelligible reasons, but the question then is whether they measure up to the legal standard of reasonablness"*[16] Id-definizzjoni ta' dan il-parametru huwa essenzjali ghax *"Within the bounds of legal reasonablness is the area in which the deciding*

12 Kaz riportat fil ***Keir & Lawson***, *Cases in Constitutional Law* – kwotat fis-sentenza *Ugo vs Anastasi Pace [supra].*
13 *Administrative Law* – 6th edition pg.388
14 Idem pg.390 – sottolinear tal-Qorti
15 Fil-***kaz Roberts v Hopwood*** – idem pg.397
16 Idem – pg.398

authority has genuinely free discretion. If it passes those bounds, it acts ultra vires.[17]

F' dan ir-rigward il-Qrati Inglizi applikaw u esprimew dan il-principju f' diversi forom. Hekk per ezempju fil-kaz ***Wednesbury Coporation*** Lord Greene semma bhala kriterju li l-azzjoni in disamina tkun *"so absurd that no sensible man could ever dream that it lay within the powers of the authority";* Lord Denning fit-***Tameside Case***[18] esprima dan il-kuncett f' dawn it-termini *"so wrong that no reasonable person could sensibly take that view"* u Lord Diplock fil-kaz **Council of Civil Service Unions**[19] qal *"so outrageous in its defiance of logic or of accepted moral standards that no sensible person who had applied his mind to the question to be decided could have arrived at it".*[20]

Osservazzjonijiet fil-meritu

Illi ghaldaqstant l-ezami li jispetta lil din il-Qorti f' dan l-istadju huwa li tindaga u tistabilixxi jekk l-esercizju tal-poter diskrezzjonali tal-Kummissjoni kienx *"skond il-ligi, fis-sustanza u fil-forma, u jekk kienx "fair and honest"*u kienx jissodisfa r-rekwizit ta' *"reasonable exercise".*

Illi minn ezami tar-relazzjoni peritali, kunsidrata fid-dawl tal-provi li fuqha hija bazata, jirrizulta car u manifest li l-Kummissjoni fl-ezami tal-claim tal-atturi <u>naqset li tiehu in konsiderazzjoni diversi fatturi</u> u cirkostanzi bir-rizultat li fil-komputazzjoni tal-kumpens waslet ghall-ammont ferm inferjuri minn dak li ic-cirkostanzi kienu ragjonevolment jiddettaw. Il-perit tekniku indika b' mod preciz u dettaljat dawn ic-cirkostanzi li l-Kummissjoni naqset li tikkonsidera fl-esercizju tad-diskrezzjoni taghha, bil-konsegwenza li tali esercizju ghandu jitqies bhala *ultra vires* stante li jwassal ghall-konkluzjoni manifestament ingusta.

Hekk per ezempju qed issir referenza ghal dik il-parti tar-relazzjoni intestata *"Ri uzu ta' materjal"* fejn il-perit spejga

---

[17] Idem – pg.407
[18] [1977]
[19] *Council of Civil Service Unions vs Minister for the Civil Service [1985]*
[20] Idem – pg.408

u wera d-diffikultajiet li johloq il-metodu ta' rikostruzzjoni bazat fuq il-principju li jerga' jintuza l-istess gebel. Mill-osservazzjonijiet tal-perit jirrizulta car li dan is-sistema fil-kaz tal-fondi de quo kienet manifestament inidonea, kienet tinvolvi xoghol laborjuz u tiswa hafna flus, u dan apparti mill-fatt li stante li *"ammont sostanzjali ta' hitan li ghadhom wieqfa ghandhom daqqiet kbar bi shrapnel u ghalhekk dan il-gebel ma jkunx jista' jerga' juntuza"*[21]

Eccezzjonijiet

Illi fin-nota ta' osservazzjonijiet tieghu, l-konvenut nomine ssolleva diversi argumenti li ser jigu trattati minn din il-Qorti:

Illi fl-ewwel lok jigi osservat li z-zewg kawzi prezentati mill-atturi huma sostanzjalment simili, stante li jirrivolvu fuq il-pretensjoni bazika tal-atturi li, fil-komputazzjoni tal-kumpens, il-Kummissjoni ma agixxiet skond il-ligi u precisament l-Artikolu 19 tal-Ordinanza. Di fatti l-verbal registrat mill-partijiet fl-udjenza tal-10 ta' Gunju 1994[22] huwa rizultat ta' dan; u l-fatt li referenza ghal dan il-verbal tnizzlet mill-Perit Tekniku fir-relazzjoni tieghu hija xhieda li dana kien konxju tal-fatt li l-provi mressqa fiz-zewg kawza ghandhom jissuplimentaw il-xulxin. Fil-fatt a fol.9 tal-relazzjoni hemm testwalment hekk: *"Illi fl-10 ta' Gunju 1994, il-partijiet qablu li l-provi li ngabru f' din il-kawza ghandhom jghoddu ghall-kawza fl-istess ismijiet – Cit.1196/80"*[23] Dan il-paragragu jirrendi gratuwita u nfondata l-asserzjoni tal-atturi li, fl-esekuzzjoni tal-inkariku tieghu, il-Perit Tekniku rrelata biss a bazi tal-provi illi wiehed isib fil-process tal-kawza numru 510/71. Il-Qorti tosserva li, in difett ta' provi [mhux kongetturi] kuntrarji, ma jistax jinghad li il-Perit Tekniku fil-konsiderazzjonijiet tieghu ma hax konjizzjoni tal-provi kollha kontenuti fiz-zewg processi.

Illi il-fatt li l-Perit Tekniku ma ghamel ebda referenza ghall-kwistjoni legali rigwardanti l-Artikolu 483 tal-Kap.16 ma jimmilitax kontra din il-konkluzjoni, stante li l-inkarigu tal-

[21] Fol.419
[22] Supra
[23] Fol.409

Perit kien necessarjament limitat ghar-rizoluzzjoni tal-aspetti teknici tal-kaz tenut kont tat-termini tal-Ordinanza u Regolamenti relattivi.

Illi in fine, il-Qorti taghmel referenza ghall-Artikolu 793 tal-kap.12 u tikkondividi l-fehma tal-konvenut li l-kawza numru 510/7, prezentata qabel il-kawza numru 1196/80, tigi deciza qabel din tal-ahhar.

It-tieni partita tikkoncerna l-parametri tal-inkariku tal-Perit Tekniku. In propositu l-Qorti tosserva li huwa car li l-inkariku li kien inghata lill-Perit Richard Aquilina, ma kienx ikopri kwistjonijiet purament ta' natura legali bhal dawk li gew sollevati rigwardanti l-artikoli fuq citat, izda, kif fuq gia premess, l-inkariku kien intiz sostanzjalment sabiex il-perit jezamina l-aspett tekniku tal-vertenza tenut kont tat-termini tal-Ordinanza u regolamenti relattivi, tenut kont tax-xhieda migjuba; u l-inkariku kien limitat ghal daqshekk.

Il-Qorti ma taqbilx ma l-asserzjoni tal-konvenut li *"l-inkariku tal-perit kien illi jezamina l-legalita' tal-konkluzzjonijiet tal-Kummissjoni".* Il-Perit kien inkarikat sabiex jistabilixxi jekk l-kumpens moghti mill-Kummissjoni kienx *"xieraq"* fit-termini tal-Artikolu 19 (3). Jekk il-Kummissjoni fil-fissazzjoni tal-ammont haditx in konsiderazzjonijiet *"all relevant considerations".*[24]

Illi rigward it-tielet partita intestata *Karenzi fil-provi*, il-Qorti tosserva li l-attur l-AIC Joseph Barbara prezenta kopji dettaljata ta' l-iskedi tax-xogholijiet dwar ir-riduzzjonijiet maghmula mill-Kummissjoni. Dawn id-dokumenti mhux kontradetti bl-ebda mod mill-konvenut u guramentati mill-attur Joseph Barbara fl-affidavit dettaljat tieghu, huma elementi ta' prova sufficjenti sabiex il-perit tekniku jkun fil-posizzjoni li jesegwixxi l-inkariku tieghu skond il-ligi.

Illi rigward l-argument tal-konvenut li l-esercizju maghmul mill-Perit Tekniku kien fil-fatt esercizju ta' sostituzzjoni tad-diskrezzjoni tieghu ghal dik tal-Kummissjoni, il-Qorti tirrileva li, ghalkemm l-inkariku peritali kien

[24] *Supra*

necessarjament jinvolvi valutazzjoni tal-operat tal-Kummissjoni mill-aspett tekniku, dan ma jfissirx li allura bilfors hemm sostituzzjoni tad-diskrezzjoni. Kif gia gie osservat, l-ezami tal-perit tekniku kien jinvolvi ezami ta' komputazzjonijiet, fid-dawl tal-provi mressqa, inkluzi ritratti tal-bini mwaqqa', biex jistabilixxi jekk il-Kummissjoni haditx in konsiderazzjoni c-cirkostanzi kollha relevanti li kellha tiehu sabiex tasal ghall-konkluzjoni gusta u ragjonevoli fil-konfront tal-atturi. Ghax ma jistax jinghad li l-atturi kienu trattati *"fairly and honestly"* u *"reasonably"* jekk, nonostante li kien gie permess lilu li jesponi l-kaz tieghu quddiem il-Kummissjoni, dina fl-esercizju tad-diskrezzjoni taghha njorat diversi cirkostanzi li kumuluttivament u ragjonevolment u manifestament kellhom jigu kunsiderati debitament **u** jinghataw il-piz ossia valur opportun. Fil-kaz odjern, irrizulta mill-perizja teknika li l-Kummissjoni naqset li tikkonsidera diversi fatturi bir-rizultat li waslet ghall-konkluzjoni li tissostanzja t-tesi tal-atturi li d-decizjoni taghha kienet manifestament ingusta u mhux skond it-termini preskritti mill-Artikolu 19 tal-Ordinanza. Huwa f' dan il-kuntest li allura d-decizjoni tal-Kummissjoni ghandha titqies bhala wahda *ultra vires* u ghalhekk illegali.

Decide

Ghal dawn il-motivi tiddecidi billi tilqa' **l-ewwel tlett talbiet** tal-atturi u tiddikjara li fil-ffissazzjoni tal-*proper cost* ghax-xogholijiet esegwiti mill-atturi, u li ghalihom m' hemmx prezzijiet tal-*Building Costs Board*, il-Kummissjoni imsemmija ma mxietx skond id-dettami tal-War Damage Ordinance 1943 u li l-ammont ta' Lm28,485 li ghalih waslet il-Kummissjoni bhala kumpens tal-hsarat li jifformaw il-meritu tal-claim imsemmija ghall-parti kompletament distrutta tal-fondi fuq indikati hu manifestament ngust, u per konsegwenza tiddecidi li id-decizjoni tal-Kummissjoni hija *ultra vires* u ghalhekk nulla. Bl-ispejjez ta' dawn it-talbiet a kariku tal-konvenut.

Rigward l-ahhar talba tal-atturi, dik relattiva ghall-likwidazzjoni *ut sic*, jigi rilevat li l-konvenut kien gie liberat mill-osservanza tal-gudizzju mill-Onorabbli Qorti tal-Appell bis-sentenza moghtija fit-22 ta' Marzu 1976 fuq citata.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------